

Marsilii de Inghen *Quaestiones super I, II, IV-X, XII libros Metaphysicorum Aristotelis* – libri primus et secundus. Editio critica et inquisitio historico-philosophica

Niniejsza praca składa się z dwóch części. Część drugą i główną stanowi edycja dzieła *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis* Marsyliusza z Inghen, część pierwszą natomiast wstęp edytorski.

Wstęp przedstawia informacje techniczne, w jakie winna być zaopatrzona edycja. Ponadto chce być rodzajem skromnego opracowania historyczno-filozoficznego. Można w nim wyodrębnić trzy zasadnicze części.

Pierwsza poświęcona jest osobie Marsyliusza z Inghen. Składają się na nią cztery paragrafy. W pierwszym przedstawiona jest biografia Marsyliusza. W drugim omówione zostały jego pisma. W paragrafie trzecim podjęto próbę naszkicowania profilu intelektualnego Marsyliusza. Wskazano tam nurty filozofii XIV-wiecznej, w które wpisuje się Marsyliusz, i zreferowano kilka wybranych jego poglądów filozoficznych. Wreszcie w paragrafie czwartym ukazano wpływ, jaki Marsyliusz wywarł swym dziełem na późnośredniowieczną i wczesnonowoczesną kulturę intelektualną Zachodu.

Przedmiot, wokół którego ogniskuje się druga część wstępu, stanowią wydawane *Quaestiones* Marsyliusza. Część tę tworzy pięć kolejnych paragrafów. Paragraf piąty prezentuje odnośny komentarz. Rozpada się na trzy podparagrafy. W pierwszym mowa jest o autorstwie, dacie oraz miejscu powstania dzieła. W drugim umieszczono wykaz wszystkich składających się na to dzieło kwestii. Z kolei w trzecim wymieniono i krótko scharakteryzowano prace i studia związane z tekstem edytowanych *Quaestiones*. Dla poszerzenia perspektywy, w paragrafie szóstym wstępu sporządzono krótki przegląd innych komentarzy do *Metafizyki* Arystotelesa powstałych w wieku XIV. W paragrafie siódmym zajęto się bliżej jednym z tych komentarzy, mianowicie *In Metaphysicen Aristotelis quaestiones argutissimae* Jana Burydana, zarówno genetycznie, jak i ideowo najbliższym komentarzowi Marsyliusza. Ukazano tu, jakie relacje zachodzą między tymi dwoma tekstami. Najpierw zestawiono spisy kwestii tworzących jeden i drugi komentarz. Natomiast dla bliższego określenia zależności między obydwoma autorami wybrano do porównania kwestię *Utrum metaphysica est sapientia*. Paragraf ósmy poświęcono recepcji Marsyliuszowych *Quaestiones* w środowisku intelektualnym XV-wiecznego Krakowa. Po naszkicowaniu zagadnienia w perspektywie ogólnej udzielono odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu dwa krakowskie komentarze do *Metafizyki* Arystotelesa, mianowicie *Puncta Metaphysicae* Jana ze Słupczy i *Quaestiones super duodecim libros Metaphysicorum Aristotelis* Jana z Raciborska, pozostają zależne od komentarza metafizycznego Marsyliusza. Drugą część wstępu wieńczy paragraf dziewiąty, doksograficzny. Starano się w nim dać zręby Marsyliuszowej koncepcji metafizyki. Wyodrębniono w tym paragrafie trzy podpunkty. W pierwszym zrekonstruowano myślenie Marsyliusza o metafizyce jako mądrości, w drugim o metafizyce jako pewniejszej i godniejszej od innych nauk, wreszcie o metafizyce jako pierwszej filozofii.

Trzecia część wstępu ma charakter techniczny. Otwiera ją paragraf dziesiąty, w którym prześlędzono tradycję rękopiśmienną przekazującą *Quaestiones* oraz omówiono, jak przedstawiają się relacje między zachowanymi przekazami dzieła. Następnie w paragrafie jedenastym przedstawiono zasady, wedle których sporządzona została niniejsza edycja. Opisy wszystkich dziewięciu kodeksów, z jakich korzystano przy jej przygotowywaniu, umieszczono w paragrafie dwunastym. Trzy kolejne paragrafy wypełniają zestawienia. Paragraf trzynasty to zestawienie kwestii, jakie składają się na pierwszą i drugą księgę wydawanego dzieła, wraz z podaniem kolumn w manuskryptach, na których się zaczynają. W paragrafie czterna-

stym ukazano, jak kształtują się relacje między kolumnami, stronami i foliarami w poszczególnych rękopisach. Z kolei paragraf piętnasty to wykaz symboli i skrótów wykorzystanych w edycji. Zamyka cały wstęp paragraf szesnasty, w którym prezentuje się fotokopie tych stron kolejnych kodeksów, na których rozpoczyna się tekst *Quaestiones*.

Drugą część niniejszej pracy stanowi edycja dzieła *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis* Marsyliusza z Inghen. Przedkłada się w niej wersję tekstu zachowaną w manuskrypcie przechowywanym w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie pod sygnaturą 710, uznając ją za jakościowo najlepszą. Jednocześnie w aparacie filologicznym podano wszystkie inne lekcje obecne w pozostałych siedmiu zachowanych w bibliotekach europejskich przekazach komentarza metafizycznego Marsyliusza. Tym samym czytelnik otrzymuje konkretny tekst *Quaestiones*, jaki funkcjonował w określonej rzeczywistości historycznej XV-wiecznych miast Europy Środkowej, Pragi, Wiednia i Krakowa. Zarazem dostarcza się mu możliwości śledzenia ewolucji wydawanego tekstu w całej zachowanej tradycji rękopiśmiennej. Równoległe do aparatu krytycznego sporządzono na potrzeby niniejszej edycji aparat historyczno-literacki, identyfikujący fragmenty dzieł cytowanych przez Marsyliusza autorów. Całość wieńczy dwa indeksy, osób i dzieł. Indeksy te obejmują autorów wraz z ich dziełami, których Marsyliusz przywołuje w toku swoich wywodów w ramach pierwszych dwóch ksiąg *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis*.

* * *

The present work consists of two parts. The second and main part is the edition of the work *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis* by Marsilius of Inghen, while the first part is the editorial introduction.

The introduction presents the technical information with which the edition should be provided. Furthermore, it wants to be a kind of modest historical and philosophical study. Three main parts can be distinguished in it.

The first is devoted to the person of Marsilius of Inghen. It consists of four paragraphs. In the first, Marsilius' biography is presented. In the second, his writings are discussed. The third paragraph attempts to sketch Marsilius' intellectual profile. It identifies the currents of fourteenth-century philosophy in which Marsilius fit in, and recounts some selected philosophical views of his. Finally, the fourth paragraph shows the influence Marsilius had on the late medieval and early modern intellectual culture of the West with his work.

The subject around which the second part of the introduction is centred is Marsilius' published *Quaestiones*. This part is formed by five consecutive paragraphs. The fifth paragraph presents the related commentary. It is divided into three sub-paragraphs. The first mentions the authorship, dating and place of composition of the work. The second provides a list of all the issues comprising the work. In turn, the third lists and briefly characterises the works and studies related to the text of the edited *Quaestiones*. To broaden the perspective, the sixth paragraph of the introduction provides a brief overview of other commentaries on Aristotle's *Metaphysics* written in the 14th century. The seventh paragraph takes a closer look at one of these commentaries, namely John Buridan's *In Metaphysicem Aristotelis quaestiones argutissimae*, both genetically and conceptually closest to Marsilius' commentary. The relationship between the two texts is shown here. First, the lists of issues forming the one and the other commentary are juxtaposed. The *Utrum metaphysica est sapientia* issue has been chosen for comparison in order to establish a closer relationship between the two authors. The eighth paragraph is devoted to the reception of Marsilius' *Quaestiones* in the intellectual milieu of 15th-century Krakow. After sketching the issue in a general perspective, the answer is given to the question to what extent two Krakow commentaries on Aristotle's *Metaphysics*, namely *Puncta Metaphysicae* by Jan of Slupcza and *Quaestiones super duodecim libros Meta-*

physicorum Aristotelis by Jan of Raciborsko, remain dependent on Marsilius' metaphysical commentary. The second part of the introduction is crowned by the ninth, doxographic paragraph. It attempts to give the framework of Marsilius' conception of metaphysics. Three subsections are distinguished in this paragraph. The first reconstructs Marsilius' thinking on metaphysics as wisdom, the second on metaphysics as more certain and worthy than other sciences, and finally on metaphysics as the first philosophy.

The third part of the introduction is technical in nature. It opens with the tenth paragraph, which traces the manuscript tradition transmitting *Quaestiones* and discusses how the relationships between the surviving transmissions of the work are represented. The eleventh paragraph then outlines the principles according to which the present edition was compiled. Descriptions of all nine codices used in its preparation are given in the twelfth paragraph. The next three paragraphs are filled with summaries. The thirteenth paragraph is a listing of the issues that make up the first and second books of the published work, together with an indication of the columns in the manuscripts on which they begin. The fourteenth paragraph shows how the relationships between columns, pages and folios are shaped in the various manuscripts. In turn, the fifteenth paragraph is a list of symbols and abbreviations used in the edition. The entire introduction closes with the sixteenth paragraph, which presents photocopies of those pages of successive codices on which the text of the *Quaestiones* begins.

The second part of this work is an edition of the work *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis* by Marsilius of Inghen. It submits the version of the text preserved in the manuscript stored in the Jagiellonian Library in Krakow under the reference number 710, considering it to be of the best quality. At the same time, the philological apparatus lists all other lessons present in the other seven transmissions of Marsilius' metaphysical commentary preserved in European libraries. Thus, the reader is provided with a real text of the *Quaestiones* as it functioned in the specific historical reality of the 15th century cities of Central Europe, Prague, Vienna and Krakow. At the same time, he is provided with the opportunity to trace the evolution of the published text throughout the surviving manuscript tradition. In parallel to the critical apparatus, a literary-historical apparatus has been drawn up for this edition, identifying fragments of works by authors cited by Marsilius. The whole is crowned by two indexes, of persons and of works. These indexes cover the authors, together with their works, whom Marsilius cites in the course of his arguments within the first two books of the *Quaestiones super I-II, IV-X et XII libros Metaphysicorum Aristotelis*.